ประสิทธิภาพการบริหารจัดการแรงงานข้ามรัฐในเขตเศรษฐกิจพิเศษ: กรณีศึกษาจังหวัดมุกดาหาร

Efficiency of Immigrant Worker Management in Special Economic Zones: a Case Study of Mukdahan Province

สุรพล ซาเสน

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

E-mail: surapon_cream@hotmail.com

Received: October 18, 2019; Revised: November 20, 2019; Accepted: November 29, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาแรงงานข้ามรัฐในเขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดมุกดาหาร จำนวน 3 อำเภอ ตัวอย่าง จำนวน 50 คน เป็นแรงงานข้ามรัฐ โดยใช้เครื่องมือเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก และจัดเวทีระดมสมองแบบสุนทรียสนทนา วิเคราะห์ข้อมูลเป็นแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

สภาพปัญหาแรงงานข้ามรัฐในเขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดมุกดาหาร สามารถวิเคราะห์และจำแนกออกเป็น 7 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. ด้านสิทธิ ความเท่าเทียมต่อการบริการและสวัสดิการขั้นพื้นฐานด้านสาธารณสุขของแรงงานข้ามรัฐ พบว่า การจัดระบบการให้สวัสดิการด้านสาธารณสุขแก่แรงงานข้ามรัฐยังเข้าไม่ถึงระบบบริการและสวัสดิการทั้งระบบประกันสังคมและระบบประกันสุขภาพ

2. ด้านคุณภาพชีวิตและโอกาสในการทำงานตามกฎหมายของแรงงานข้ามรัฐ พบว่า ขาดกลไกการดูแลรักษาและคุ้มครองสิทธิ และเจ้าหน้าที่ยังขาดเอกภาพและการบูรณาการในการใช้กฎหมาย

3. ด้านกระบวนการการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามรัฐต้นทางสู่รัฐปลายทาง พบว่า กระบวนการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามรัฐยังมี การกระทำผิดกฎหมายตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง

4. ด้านการส่งเสริมหุ้นส่วน ความมั่นคงและความร่วมมือกับประเทศต้นทางต่อปัญหาแรงงานข้ามรัฐ พบว่า ความมั่นคงเป็นเรื่องระเอียดอ่อนกับประเทศเพื่อนบ้าน และเพื่อป้องกันข้อพิพาทต่าง ๆ จึงต้องจัดระเบียบการบริหารจัดการพื้นที่ชายแดนโดยใช้ทั้งบุคคลและเทคโนโลยีเพื่อช่วยในการแยกแยะ

5. กฎหมาย ระเบียบ มาตรการการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของรัฐต่อแรงงานข้ามรัฐ พบว่า การกระทำผิดกฎหมายคนเข้าเมืองของแรงงานข้ามรัฐมีจำนวนเพิ่มขึ้น และจึงต้องมีการป้องกันการค้ามนุษย์และการหลบหนีเข้าเมือง

6. บทบาทและความรับผิดชอบในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของรัฐต่อทักษะชีวิตของแรงงานข้ามรัฐ พบว่า การดูแลตามกฎหมายและ หลักมาตรฐานสากลต่อแรงงานข้ามรัฐในเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและการสร้างโอกาสในอาชีพมีรายได้มั่นคงและถูกกฎหมาย

7. กลไก วิธีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรและนโยบายตลาดแรงงานของรัฐไทยที่มีอิทธิพลต่อแรงงานข้ามรัฐพบว่า ระบบการศึกษาไม่อาจหล่อหลอมแรงงานข้ามรัฐทุกคนให้มีความรู้เท่านั้น แต่ต้องสร้างทักษะความสามารถที่สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจแบบกลไกตลาด เพื่อทำความเข้าใจกับสังคมที่มีความแตกต่างในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ การบริหารจัดการ แรงงานข้ามรัฐ เขตเศรษฐกิจพิเศษ

Abstract

The research aimed to study conditions of immigrant workers' problems in three districts of Mukdahan special economic zones. The samples were 50 immigrant workers. The research instruments were in-depth interviewing, organizing a brainstorming session, and analyzing data by using a descriptive analysis method.

The research findings were as follows.

The conditions of the immigrant workers' problems in Mukdahan special economic zones could be analyzed and identified into 7 items as follows.

1. In privilege: equality to services and basic welfares, and in public health of migrant workers, the findings showed that the systems: services, welfares, social security, and health insurance, in providing the public health welfares for the immigrant workers were inaccessible.

2. In the life quality and opportunity to work according to the immigrant worker laws, the results showed that the laws lacked of mechanisms to take care the immigrant workers and protect the immigrant workers' rights, and the staff lacked of the unity and the integration in using the laws.

3. In the processes of the immigrant worker movement from the original states to the destination states, the results showed that the processes of the immigrant worker movement were still illegal starting from the original states to the destination states.

4. In the enhancement of the partners, the security, and the cooperation of the original countries towards the immigrant worker problems, the results showed that the security was a sensitive issue for the neighbor countries. Therefore, to protect the conflicts, organizing and managing the border areas were needed to be done by people and by using technologies to help.

5. In laws, rules, and measures in protecting the rights and freedom for the immigrant workers, the results showed that the illegal immigrant workers increased. Therefore, protecting human trafficking and fleeing into the city needed to be done.

6. In the roles and responsibility in developing state human resources towards the life skills of the immigrant workers, the results showed that the immigrant workers were taken care based on laws and international standard regulations for the immigrant workers in the special economic zones to reduce social imbalance, to create job opportunities, and to provide stable and legal income for the immigrant workers.

7. In mechanisms, methods of changing population structures, and Thai worker market policies, the results showed that the education systems did not only provide knowledge to the immigrant workers but also build ability skills relevant to economic development in the market mechanism to make understanding different societies in Mukdahan special economic zones.

Keywords: Efficiency, Management, Immigrant Workers, Special Economic Zones

บทนำ

สถานการณ์การละเมิดสิทธิแรงงานข้ามชาติยังคงเป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทยในปี 2558 ที่กระทรวงแรงงานยังไม่สามารถจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นเพื่อให้การคุ้มครองแรงงานข้ามชาติเกิดขึ้นได้จริงภายใต้ข้อจำกัดของกฎหมายด้านแรงงานของประเทศไทย ปัจจุบันอาเซียนได้มีการจัดทำมาตรฐาน และ มีการจัดตั้งกลไกเพื่อการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิแรงงานข้ามรัฐในอาเซียนไว้แล้วหลายรูปแบบ ทั้งในรูปของคำประกาศ อาทิ ปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยการคุ้มครองและการส่งเสริมสิทธิของแรงงานข้ามรัฐหรือที่เรียกกันในชื่อ “ปฏิญญาเซบู”หรือปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน รวมบทบัญญัติทางกฎหมายและนโยบายด้านแรงงานข้ามรัฐของประเทศสมาชิกอาเซียน อีกทั้งยังมีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อติดตามการดำเนินงานตามปฏิญญาดังกล่าว รวมทั้งการหารือเกี่ยวกับแรงงานในการประชุมระดับรัฐมนตรีแรงงานอาเซียน กระทรวงแรงงานประเทศไทยสามารถหยิบยกเนื้อหาสาระจากมาตรฐานดังกล่าวมาปรับใช้ให้กลายเป็นมาตรฐานร่วมของการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิแรงงานข้ามรัฐในประเทศไทยให้ได้จริง ไม่ว่างานที่ทำนั้นจะอยู่ในสภาพการจ้างแบบใดก็ตาม เพื่อให้มีกลไกที่ชัดเจนในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์การละเมิดสิทธิแรงงานข้ามรัฐที่เกิดขึ้น ซึ่งกฎหมายแรงงานไทยยังมีข้อจำกัดในการคุ้มครองอยู่มาก และถึงเวลาแล้วที่รัฐบาลไทยต้องให้ความสำคัญต่อการรับรองอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) ฉบับที่ 87 และ 98 เพื่อนำไปสู่การรวมตัวและเจรจาต่อรองได้ถูกต้องตามกฎหมายของแรงงานข้ามรัฐที่อยู่ในสภาพการจ้างงานในงานที่ไม่มีแรงงานไทยทำ ซึ่งกฎหมายแรงงานสัมพันธ์ประเทศไทยยังจำกัดไม่ให้แรงงานข้ามรัฐรวมตัวเป็นสหภาพแรงงาน อนุสัญญา ILO ทั้ง 2 ฉบับนี้ แม้ว่าปรากฏการณ์การย้ายถิ่นเพื่อแสวงหางานทำเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วทุกมุมโลก แต่แรงงานข้ามรัฐมักจะถูกละเมิดสิทธิในด้านต่าง ๆ อันเนื่องมาจากการเป็นคนข้ามรัฐข้ามวัฒนธรรม ขาดโอกาสในการเข้าถึงกลไกการคุ้มครองของประเทศนั้น ๆ ทั้งในกรณีแรงงานข้ามรัฐหลบหนีเข้าเมืองที่ผิดกฎหมายและถูกกฎหมายซึ่งจำเป็นที่รัฐไทยต้องดูแลด้านสวัสดิการต่าง ๆ เพื่อให้การแก้ไขปัญหาและมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (การใช้ระบบอนุญาต กำหนดกระบวนการในการควบคุม การส่งเสริมความร่วมมือและการปรับปรุงอัตราโทษ) และในปี พ.ศ. 2556 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยเขตเศรษฐกิจพิเศษรัฐบาลนายกรัฐมนตรียิ่งลักษณ์ ชินวัตร กำหนดให้จังหวัดมุกดาหารเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในด้านการค้าชายแดน และด้านการขยายตัวของเศรษฐกิจเพียงพอที่จะประกาศเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ต่อมาปี พ.ศ.2557 ประกาศให้เป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร โดยรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ส่งผลให้พื้นที่ 3 อำเภอที่อยู่ในแนวแม่น้ำโขง ประกอบด้วย อำเภอเมืองมุกดาหาร อำเภอหว้านใหญ่ และอำเภอดอนตาล มีพื้นที่ 361,541 ไร่ คิดเป็น 578.5 ตารางกิโลเมตร เป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ 1 ใน 5 จังหวัดแรกที่รัฐบาลประกาศในครั้งนั้น (สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดมุกดาหาร 2560) จังหวัดมุกดาหารเป็นหนึ่งจังหวัดที่อยู่ติดชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีน้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดนมีพื้นที่ทั้งหมด 2,712,394 ไร่ (4,337.83 ตารางกิโลเมตร) ประกอบด้วย 7 อำเภอ ประชากรรวม 339,000 คน ที่รัฐบาลประกาศให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษของประเทศไทยจะน่าอยู่ได้คงไม่ได้มีเพียงเฉพาะการคุ้มครองเฉพาะแรงงานกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดเท่านั้น การปกป้องสิทธิแรงงานข้ามรัฐถือเป็นการปกป้องสิทธิแรงงานของคนงานทุกคนในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพปัญหาแรงงานข้ามรัฐในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยเกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นฐานข้อมูลในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อได้องค์ความรู้ทั้งที่เป็นแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งจะนำไปสู่ประสิทธิภาพการบริหารจัดการแรงงานข้ามรัฐในเขตเศรษฐกิจพิเศษ : กรณีศึกษาจังหวัดมุกดาหาร โดยเฉพาะการศึกษาสภาพปัญหาแรงงานข้ามรัฐในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร

ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่จังหวัดมุกดาหารช่วงรัฐบาลได้ประกาศพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหารประกอบด้วย 3 อำเภอที่อยู่ในแนวแม่น้ำโขง ได้แก่ อำเภอเมืองมุกดาหาร อำเภอหว้านใหญ่ และอำเภอดอนตาล

ขอบเขตด้านประชากรและตัวอย่าง

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลภาคสนามและสัมภาษณ์ คือ 1. แรงงานข้ามรัฐ จำนวน 40 คน 2. ชุมชนอำเภอเมืองมุกดาหาร จำนวน 3 คน 3. ชุมชนอำเภอหว้านใหญ่ จำนวน 3 คน 4. ชุมชนอำเภอดอนตาล จำนวน 4 คน รวมทั้งหมด จำนวน 50 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยที่ผู้วิจัยเลือกเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง ซึ่งเป็นประเด็นข้อความถามแบบเจาะลึกโดยใช้ข้อความถามประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านสิทธิ ความเท่าเทียมต่อการบริการและสวัสดิการขั้นพื้นฐานด้านสาธารณสุขของแรงงานข้ามรัฐ 2. ด้านคุณภาพชีวิตและโอกาสในการทำงานตามกฎหมายของแรงงานข้ามรัฐ 3. ด้านกระบวนการ การเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามรัฐต้นทางสู่รัฐปลายทาง 4. ด้านการส่งเสริมหุ้นส่วนความมั่นคงและความร่วมมือกับประเทศต้นทางต่อปัญหาแรงงานข้ามรัฐ 5. กฎหมาย ระเบียบ มาตรการการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของรัฐต่อแรงงานข้ามรัฐ 6. บทบาทและความรับผิดชอบในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของรัฐต่อทักษะชีวิตของแรงงานข้ามรัฐ และ 7. กลไก วิธีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรและนโยบายตลาดแรงงานของรัฐไทยที่มีอิทธิพลต่อแรงงานข้ามรัฐ โดยทำการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกจากตัวอย่างจำนวน 50 คน โดยผู้วิจัยทำการบันทึกเทปข้อมูลการสนทนาเพื่อนำผลลัพธ์ที่ได้รับไปวิเคราะห์เนื้อหา จากนั้นจึงสรุปและแยกประเด็นที่วิจัยกำหนดไว้โดยใช้กลไกที่มีขั้นตอน คือ 1. การศึกษาสภาพการณ์และสถานการณ์ 2. การสัมภาษณ์เจาะลึกเชิงพื้นที่ 3. จัดเวทีระดมสมอง 4. การจัดเวทีสุนทรียสนทนา 5. การถอดบทเรียน และสรุปข้อมูลจากการดำเนินการในภารกิจเชิงปฏิบัติการ และหาข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวนโยบายในการบริหารจัดการแรงงานข้ามรัฐต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดของ Leonard เพื่อหาความสัมพันธ์ของข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1. ถอดเทปที่ได้จากการสัมภาษณ์ให้เป็นบทสนทนา ตรวจสอบข้อมูล 2. นำข้อมูลที่ได้จากการทอดเทปอ่านทวนซ้ำเพื่อสรุปความหมาย 3. สรุปประเด็นย่อยที่มีนัยยะเนื้อหาเดียวกัน 4. พิจารณาแต่ละประเด็นการสัมภาษณ์สู่การอธิบายความหมาย และ 5. การจำแนกข้อมูลที่เป็นลักษณะเฉพาะได้อย่างสมบูรณ์ (อัญญา ปลดเปลื้อง 2558)

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยประสิทธิภาพการบริหารจัดการแรงงานข้ามรัฐในเขตเศรษฐกิจพิเศษ : กรณีศึกษาจังหวัดมุกดาหาร โดยเฉพาะการศึกษาถึงสภาพปัญหาแรงงานข้ามรัฐในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร สามารถวิเคราะห์และจำแนกออกเป็น 7 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1. ด้านสิทธิ ความเท่าเทียมต่อการบริการและสวัสดิการขั้นพื้นฐานด้านสาธารณสุขของแรงงานข้ามรัฐ พบว่า การจัดระบบการให้สวัสดิการด้านสาธารณสุขแก่แรงงานข้ามรัฐยังเข้าไม่ถึงระบบบริการและสวัสดิการทั้งระบบประกันสังคมและระบบประกันสุขภาพ 2. ด้านคุณภาพชีวิตและโอกาสในการทำงานตามกฎหมายของแรงงานข้ามรัฐ พบว่า ขาดกลไกการดูแลรักษาและคุ้มครองสิทธิ และเจ้าหน้าที่ยังขาดเอกภาพและการบูรณาการในการใช้กฎหมาย 3. ด้านกระบวนการการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามรัฐ ต้นทางสู่รัฐปลายทาง พบว่า กระบวนการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามรัฐยังมี การกระทำผิดกฎหมายตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง 4. ด้านการส่งเสริมหุ้นส่วน ความมั่นคงและความร่วมมือกับประเทศต้นทางต่อปัญหาแรงงานข้ามรัฐ พบว่า ความมั่นคงเป็นเรื่องละเอียดอ่อนกับประเทศเพื่อนบ้าน และเพื่อป้องกัน ข้อพิพาทต่าง ๆ จึงต้องจัดระเบียบการบริหารจัดการพื้นที่ชายแดนโดยใช้ทั้งบุคคลและเทคโนโลยีเพื่อช่วยในการแยกแยะ 5. กฎหมายระเบียบ มาตรการการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของรัฐต่อแรงงานข้ามรัฐ พบว่า การกระทำผิดกฎหมายคนเข้าเมืองของแรงงานข้ามรัฐมีจำนวนเพิ่มขึ้น และจึงต้องมีการป้องกันการค้ามนุษย์และการหลบหนี เข้าเมือง 6. บทบาทและความรับผิดชอบในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของรัฐต่อทักษะชีวิตของแรงงานข้ามรัฐ พบว่า การดูแลตามกฎหมายและ หลักมาตรฐาน สากลต่อแรงงานข้ามรัฐในเขตเศรษฐกิจพิเศษก็เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและการสร้างโอกาสในอาชีพ มีรายได้มั่นคงและถูกกฎหมาย 7. กลไก วิธีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรและนโยบายตลาดแรงงานของรัฐไทยที่มีอิทธิพลต่อแรงงานข้ามรัฐ พบว่า ระบบการศึกษาไม่อาจหล่อหลอมแรงงานข้ามรัฐทุกคนให้มีความรู้เท่านั้น แต่ต้องสร้างทักษะความสามารถที่สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจแบบกลไกตลาดเพื่อทำความเข้าใจกับสังคมที่มีความแตกต่างในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยประสิทธิภาพการบริหารจัดการแรงงงานข้ามรัฐในเขตเศรษฐกิจพิเศษ : กรณีศึกษาจังหวัดมุกดาหาร โดยเฉพาะการศึกษาถึงสภาพปัญหาแรงงานข้ามรัฐในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร สามารถวิเคราะห์และจำแนกออกเป็น 7 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. ด้านสิทธิ ความเท่าเทียมต่อการบริการและสวัสดิการขั้นพื้นฐานด้านสาธารณสุขของแรงงานข้ามรัฐ พบว่า แรงงานข้ามรัฐมองว่าการจัดระบบและรูปแบบการให้บริการสวัสดิการกับแรงงานข้ามรัฐในประเทศไทยปกติจะขึ้นอยู่กับสถานการณ์การได้รับอนุญาตทำงานและการได้รับการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวหรือแรงงานข้ามรัฐ เพราะจะทำให้แรงงานมีหลักฐานแสดงตัวตนสามารถเข้าถึงบริการต่าง ๆ ได้เช่นกับประชาชนชาวไทย เพราะว่าการดูแลระบบสุขภาพของแรงงานต่างด้าวหรือข้ามรัฐจะอยู่ภายใต้การประกัน 2 ระบบ ได้แก่ 1) ระบบประกันสังคม โดยสำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงาน 2) ระบบประกันสุขภาพ สอดคล้องกับมาลี สันภูวรรณ์ (2560) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องการบริการจัดการระบบประกันสุขภาพและบริการสุขภาพที่เหมาะสมสำหรับแรงงานข้ามชาติหลังการเปลี่ยนแปลงนโยบายการจัดการแรงงานข้ามชาติ พ.ศ. 2555 ผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการในระบบประกันสุขภาพสำหรับแรงงานข้ามชาติอยู่ภายใต้การดูแลของสำนักงานประกันสังคม และผู้ติดตามใช้ระบบประกันสุขภาพอยู่ภายใต้กระทรวงสาธารณสุขและสอดคล้องกับการวิจัยของสภาทนายความ (2554) ที่ศึกษาเรื่องนโยบายและมาตรการการแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติที่พบว่า ปัญหาแรงงานข้ามชาติมีอยู่ 10 ด้านตั้งแต่การจดทะเบียนจนถึงการถูกลิดรอนสิทธิและไม่ได้รับความคุ้มครองในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะนายจ้างที่

แสวงหาแต่ประโยชน์และผลกำไรทางธุรกิจเอารัดเอาเปรียบโดยที่ไม่ตระหนักถึงสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของแรงงานข้ามรัฐ

2. ด้านคุณภาพชีวิตและโอกาสในการทำงานตามกฎหมายของแรงงานข้ามรัฐพบว่า แรงงานข้ามรัฐมองว่าพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษยังขาดกลไกการดูแลรักษาและการคุ้มครองสิทธิของแรงงาน และสร้างความเข้มแข็งให้แก่แรงงาน ข้ามรัฐอย่างพอเพียงและเท่าเทียมเหมาะสม และกรอบทางกฎหมายและระเบียบที่ขาดเอกภาพและไม่สอดคล้องกัน ทำให้การบริการจัดการแรงงานข้ามรัฐที่เคลื่อนย้ายในเขตเศรษฐกิจจังหวัดมุกดาหาร ซึ่งแต่ละหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ต่างบังคับใช้กฎหมายตามอาณัติที่หน่วยงานรับผิดชอบเท่านั้น สอดคล้องกับอีเลน เพียร์สัน (2549) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องการจ้างงานข้ามชาติในประเทศ : งานหนักจ่ายน้อยและไม่ได้รับความรับความคุ้มครอง พบว่า แรงงานอพยพจำนวนมากจากประเทศเพื่อนบ้านละทิ้งถิ่นฐานบ้านเกิดตัวเองมาเพื่อชีวิตที่ดีกว่าในเมืองไทย ซึ่งมักจะข้ามพรมแดนข้ามมาเพื่อแสวงหาสิ่งใหม่ ๆ และขยายพรมแดนทางเศรษฐกิจให้กับชีวิตและการเดินทางข้ามพรมแดนนำพาไปสู่ความโชคร้ายที่ปลายทางในที่ซึ่งความหลอกลวงและการแสวงหาผลประโยชน์รอคอยอยู่มากกว่าที่จะนำไปสู่อนาคตที่สดใส

3. ด้านกระบวนการการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามรัฐต้นทางสู่รัฐปลายทางพบว่า กระบวนการการกระทำในทางมิชอบด้วยกฎหมายของนายหน้าด้วยการขูดรีดในระหว่างการขนย้ายแรงงานข้ามรัฐยังมีอยู่ คือ ตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง (การเดินทาง จัดหาที่พัก และการหางานให้ทำ) และการกระทำที่เกิดจากท่าทางที่ไม่เหมาะสม (นายหน้าหรือนายจ้าง) แต่ผู้กระทำก็ไม่หยุด และยังกล่าวโทษว่า ถ้าไม่ได้กระทำผิดก็ไม่จำเป็นต้องขอโทษ และการมีเพศสัมพันธ์แบบข่มขู่และห้ามเปิดเผยความจริงให้ใครรู้ จำเป็นที่ประเทศไทยจะต้องสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐบาลในการจัดการแรงงานข้ามรัฐ และสร้างเสริมผลลัพธ์สูงสุดจากการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามรัฐ สอดคล้องกับศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา (2559) ศึกษาวิจัยเรื่องการจัดการแรงงานข้ามชาติเข้าเมืองผิดกฎหมาย 3 สัญชาติของไทย : การสำรวจทางกฎหมาย นโยบาย และทางเลือก พบว่า มาตรการด้านกฎหมาย และนโยบายการใช้แรงงานต่างชาติของไทย คือ ประเทศควรลดการจ้างแรงงานต่างชาติไร้ฝีมือและทดแทนด้วยเทคโนโลยีเน้นการใช้แรงงานกึ่งฝีมือและแรงงานฝีมือแทน ใช้ระบบภาษี การใช้แรงงานต่างชาติและกำหนดมาตรการใช้แรงงานต่างชาติให้เป็นมาตรฐานสากล

4. ด้านการส่งเสริมหุ้นส่วนความมั่นคงและความร่วมมือกับประเทศต้นทางต่อปัญหาแรงงานข้ามรัฐ พบว่า แรงงานข้ามรัฐมีความเข้าใจในปัญหาด้านความมั่นคงดี เพราะมีความสำคัญของทั้งสองประเทศ จึงต้องสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันกับประเทศเพื่อนบ้าน สอดคล้องกับสมาน เหล่าดำรงชัย (2556) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องผลกระทบแรงงานต่างด้าวต่อเศรษฐกิจและสังคมในประเทศไทยพบว่า ปัญหาหลักด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองและด้านสังคม ที่ก่อให้เกิดปัญหาต่อภัยความมั่นคง โดยเฉพาะปัญหาเรื่องสถานะและสิทธิของบุคคล ปรับปรุงระบบการเข้าเมือง และจัดระเบียบแรงงานข้ามรัฐด้วยการสร้างความเป็นกัลยาณมิตร

5. ด้านกฎหมาย ระเบียบ มาตรการการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของรัฐต่อแรงงานข้ามรัฐพบว่า แรงงานข้ามรัฐต้องการให้รัฐไทยโดยเฉพาะระดับพื้นที่ส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องตระหนักถึงหลักการเกี่ยวกับสิทธิแรงงานข้ามรัฐที่อพยพจากต้นทางไปทำงานยังประเทศปลายทางให้มีการปฏิบัติด้วยความระมัดระวังทุกภาคส่วน สอดคล้องกับกมสินทร์ พินิจภูวดล และคณะ (2559) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องแรงงานข้ามชาติภายใต้การพัฒนากฎหมายภายในเพื่อรองรับการทำงานด้านประชาคมอาเซียนพบว่า เกิดความแตกต่างของระดับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ เสถียรภาพทางการเมือง และโดยเฉพาะโครงสร้างประชากรประเทศสมาชิก โดยต้องสร้างระบบแรงงานที่มีความเข้มแข็งและมีความพร้อมทั้งแรงงานของรัฐไทยและแรงงานข้ามรัฐเพื่อให้เข้าสู่ระบบความคุ้มครองทางสังคมที่มีคุณภาพและคุณธรรมควบคู่กันเพื่อให้เกิดคุณภาพในการบูณรณาการข้อมูลทุกระบบเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ

6. ด้านบทบาทและความรับผิดชอบในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของรัฐต่อทักษะชีวิตของแรงงานข้ามรัฐ พบว่า แรงงานข้ามรัฐไม่มีทางเลือกอื่นใดเมื่อข้ามเขตแดนเข้ามายังจังหวัดมุกดาหารแล้วในเบื้องต้น สอดคล้องกับ

ภัคสิริ แอนิหน (2562) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องแรงงานต่างด้าว: การบริการและการจัดการในประเทศไทยพบว่าปัญหาแรงงานต่างด้าวมีสาเหตุมาจากสภาวะเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่มีผลการเปลี่ยน แปลงภายในประเทศทำให้เกิดความต้องการแรงงาน

7. ด้านกลไกวิธีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรและนโยบายตลาดแรงงานของประเทศไทยที่มีอิทธิพลต่อแรงงานข้ามรัฐพบว่า แรงงานข้ามรัฐในช่วงระยะเวลาการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สอดคล้องกับศิริขวัญ ไผทรักษ์ และคนอื่น (2554) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องการต่อสู้ในชีวิตประจำวันของแรงงานข้ามชาติภายใต้กระแสเสรีนิยมใหม่พบว่า แรงงานข้ามชาติกับความสัมพันธ์ของแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกัน เผชิญกับความขัดแย้งแตกต่างกันตามลักษณะการผลิตทั้งในภาคอุตสาหกรรมการบริการและอุตสาหกรรมหนัก

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ธรรมรักษ์ ละอองนวล อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประสิทธิ์ กุลบุญญา รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สพ.ญ.ดร.สุรีรัตน์ บุตรพรหม รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและพัฒนานวัตกรรม ผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการสำนักวิจัย ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาตรวจเครื่องมือวิจัยให้ มิตรสหาย ตลอดจนผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลที่เป็นแรงงานข้ามรัฐทุกท่านและหน่วยงานภาครัฐที่เสียสละให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์สำหรับการวิจัยในครั้งนี้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การนำผลการศึกษาวิจัยไปประยุกต์ใช้ควรศึกษาผลกระทบในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการแรงงานข้ามรัฐในเขตเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อวิเคราะห์ถึงผลได้ผลเสียจากการพัฒนาต่อในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ตลอดจนความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน วิถีชีวิตและคุณภาพชีวิตของแรงงานข้ามรัฐ ความมั่งคง ปัญหาเกี่ยวกับอาชญากรรมระหว่างประเทศเพื่อจะไม่ส่งผลกระทบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและความมั่นคงของทั้งสองประเทศ ควรที่จะต้องพิจารณาเร่งด่วนในประเด็นการทำข้อตกลงระหว่างประเทศ (MOU) และแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามรัฐให้ทันสมัย ตรงกับความต้องการเร่งด่วนในการแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามรัฐในเขตเศรษฐกิจพิเศษ เพราะจะสามารถลดปัญหาที่เกิดขึ้นและจะสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาภาพรวมทั้งหมดของพื้นที่ที่เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษทั้ง 10 แห่ง เพื่อเปรียบเทียบศักยภาพ สิทธิประโยชน์ด้านการส่งเสริมการลงทุน โครงสร้างพื้นฐาน บริหารจัดการพื้นที่ภายใต้กรอบกฎหมายควบคู่กับบทบาทที่ชัดเจนของภาครัฐ เอกชนและประชาชนต่อการพัฒนาที่มีความยืดหยุ่นและไม่กระทบต่อทรัพยากร ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สังคม และ ความมั่นคงชองประเทศในเขตเศรษฐกิจพิเศษดำเนินการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กมสินทร์ พินิจภูวดล และคนคณะ. **รายงานวิจัยแรงงานข้ามชาติภายใต้การพัฒนากฎหมายภายในเพื่อรองรับการทำงาน ด้านประชาคมอาเซียน.** กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2559.

ภัคสิริ แอนิหน. “บทความวิจัยแรงงานต่างด้าว: การบริการและการจัดการในประเทศไทย,” **วารสารศิลปะการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.** 2, 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2561): ก.

มาลี สันภูวรรณ์. **รายงานการวิจัย เรื่องการบริหารจัดการระบบประกันสุขภาพและบริการสุขภาพที่เหมาะสมสำหรับ แรงงานข้ามชาติหลังการเปลี่ยนแปลงนโยบายการจัดการแรงงานข้ามชาติ พ.ศ.2555.** กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัย ประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2560.

ศิริขวัญ ไผทรักษ์และคณะ. **รายงานวิจัยการต่อสู้ในชีวิตประจำวันของแรงงานข้ามชาติภายใต้กระแสเสรีนิยมใหม่ : กรณีศึกษาเปรียบเทียบแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาในสมุทรปราการและแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในภูเก็ต.** สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต, 2554.

ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา. “รายงานวิจัยเรื่องการจัดการแรงงานข้ามชาติเข้าเมืองผิดกฎหมาย 3 สัญชาติของไทย: การสำรวจทางกฎหมาย นโยบาย และทางเลือก,” **วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์.** 7, 1 (มกราคม-มิถุนายน 2559): 49-50.

สภาทนายความ. **รายงานการวิจัยนโยบายและมาตรการการแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติ.** กรุงเทพฯ: มูลนิธิรักษ์ไทย, 2554.

สมาน เหล่าดำรงชัย. **รายงานการวิจัยผลกระทบแรงงานต่างด้าวต่อเศรษฐกิจและสังคมในประเทศไทย.** กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2562.

อุตสาหกรรมจังหวัดมุกดาหาร, สำนักงาน. **เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร.** (ออนไลน์) 2560 (อ้างเมื่อวันที่ 28 กันยายน 2560). จาก www.Fisheries.go.th./local/file.documte. 2560.

อีเลน เพียร์สัน. **รายงานการวิจัยเรื่องการจ้างงานข้ามชาติในประเทศไทย: งานหนักจ่ายน้อยและไม่ได้รับความคุ้มครอง.** กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2549.

อัญญา ปลดเปลื้อง. **การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์วิทยา.** กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข, 2558.